

Útmutató a hosszútávú, sikeres és természetes gyepgazdálkodáshoz

Magyarország egykor a dús fűvű legelők országa volt – ma azonban sajnos azt kell látnunk, hogy nem jól használjuk kaszálóinkat, legelőinket. Alacsony termőképességű, nem megfelelően gondozott gyepekről pedig szinte lehetetlen állatainkat jó minőségben és gazdaságosan takarmányozni. Van azonban megoldás: cikksorozatunkban azoknak kívánunk egyszerű, de okszerű segítséget nyújtani, akik látnak fantáziát a gyepgazdálkodásban. A sorozat első részében áttekintjük a gyepgazdálkodás magyarországi helyzetét, illetve összefoglaljuk a gyepek telepítésével kapcsolatos tudnivalókat, az optimális időponttól kezdve a legfontosabb munkafolyamatokon át a szükséges gépeket.

A gyep tulajdonosok előtt álló kihívások

Magyarország mezőgazdasági hasznosítású területeinek 18%-án, mintegy 1,2 millió hektáron folyik gyepművelés, elsősorban az Alföld északi és déli részén, valamint Észak-Magyarországon (720 ezer ha). E gyepek termőképessége túlnyomórészt rendkívül alacsony: a róluk betakarított szárazanyag mennyiség a KSH adatai alapján 1990-ben (1,36 t/ha) alig haladta meg az 1935. évet (1,17 t/ha). Több évtizedes elhanyagolt művelésük okán állattartó képességük rendkívül korlátozott: 0,7-1,4 tehén/ha. Intenzív művelés esetén ez a mutató a kétszeresére emelkedhetne. A szarvasmarhatartásban a takarmányozási ráfordítások az önköltség 50-65%-át teszik ki, ezért állítjuk, hogy a gyepgazdálkodásban jelentős költségcsökkentési – azaz nyereségnövelési – potenciál rejlik. Erre azonban csak az intenzív vagy azt megközelítő művelésű gyepek alkalmasak, melyek hozama a legeltetésen kívül szenázs- és szenakészítésre, vagy ezek kombinációjára is használható. Hangsúlyozzuk, hogy az intenzív művelés korántsem jelent fokozott kemikália-felhasználást, sőt: az általunk képviselt irányvonal a vegyszerek mennyiségének maximális csökkentését, adott esetekben elhagyását célozza.

Az Európai Unióban 2020 után várható támogatási reformok és ezek pénzügyi vonzatai még inkább szükségessé teszik a hazai gyepterületekben rejlő gazdaságossági potenciál kihasználását. Amennyiben ezt elmulasztjuk, minden bizonnyal jelentős jövedelemforrásról mondunk le, miközben korlátozzuk piaci versenyképességünket.

Mire is jó a gyep?

- Gyenge termőképességű talajokon, vagy erős domborzati kitértség esetén – ahol a szántóföldi növénytermesztés sem rövid, sem hosszú távon nem nyereséges – a gyep kialakítása gazdaságos megoldás lehet.
- A legeltetésen kívül széna- és szenázkészítésre – illetve természetesen ezek kombinációjára is – használható.
- Optimális művelés mellett egy hektárnyi gyep évente 1,5 – 2,2 tehén ellátását fedezheti.
- A gyepek tápértéke igen magas és kiegyenlített: a könnyen emészthető rosttartalom (cellulóz) mellett a gyepeverékek egy hektárról betakarítható nyersfehérjeterméke – szakirodalmi adatok alapján – meghaladja az 1,7 tonnát, ami csak 5 tonna szójjával vagy 7 tonna borsóval lenne pótolható. A szója és a borsó termesztési költségei pedig igencsak meghaladják a legelőgyepekéit.

Most készül gyepet telepíteni? Segítünk!

Mikor?

Gyepet tavasszal és ősszel is telepíthetünk: tavasszal március elejétől április közepéig, ősszel pedig augusztus végétől szeptember közepéig ajánlott a fűvetés. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ősszel könnyebb és sikereesebb a telepítés.

Talaj-előkészítés

A területen kertszerűen elmunkált, ülepedett magágyat alakítsunk ki, mégpedig nem agyonműveléssel (mert kiszárad és elporosodik), hanem okos géphasz-

A gyepek igen magas és kiegyenlített tápértékű takarmányt biztosítanak állatainknak.

A hosszú távon is sikeres gyepgazdálkodás kulcsa a folyamatos gondozás.

nalattal, a megfelelő időpontban. Fontos az „asztalimaságú” terület, valamint az, hogy a gyepművelésnél (kaszálás, tisztító szárzúzás, fogasolás) azonos mélységben járjon a munkagép, és a termény betakarításánál minél kevesebb föld kerüljön a takarmányba.

A tavaszi telepítésre is mindenképpen ősszel készüljünk fel: a megfelelő simaságúra művelt talajt gyűrűshengerrel zárjuk le, így a terület vetésre kész állapotban várja a tavaszt. Ekkor vagy sekély fogasolás után vessünk – utána pedig hengerezzük le a talajt –, vagy a simított területre szórjuk a magot, és akkor hengerezzünk, amikor már nem ragad a talaj. Nedves talajt ne hengerezzünk, mert az nagyfokú cserepesedéshez vezet!

A sikeres telepítés záloga a folyamatos és személyes figyelem: minden munkamenet után járjuk be, és közlelőről figyeljük meg a területet.

Milyen gépeket ajánlunk a gyepek optimális kezeléséhez?

Nem kell feltétlenül sokféle, vadonatúj és drága berendezést vásárolni. A gyepfenntartáshoz elég néhány egyszerű eszköz – viszont van közöttük olyan is, amely elsőre esetleg eszünkbe se jutna...

- A fogas: a vetésnél és a gyep ápolásánál is nagy hasznát vesszük.
- Az aprómagszóró: a felülvetéseknel akár könnyebben használhatjuk, mint a vetőgépeket. Jól elvégzett fogasolás után szivargyújtóról üzemeltethető aprómag-szóróval, akár quaddal is megoldható a víznyomásos, vagy kipusztult területek vetése.
- A henger: nagy fagy esetén a felfagyásokat könnyen visszanyomhatjuk vele a területre. Hengerezéssel visszaszoríthatjuk a szálfüveket, és elősegíthetjük az aljfüvek és a pillangósok fejlődését.
- A trágyaszóró: a komposzt- és a szerves trágya kis teljesítményű, hátsó letolófalás trágyaszóróval juttatható ki a legegyszerűsebben, vagyis a leghatékonyabban. Nemcsak állattartóknak ajánljuk, hanem a természetszerű megoldásokban gondolkodó növénytermesztőknek is.
- A kasza: fontos a tökéletes beállítás (a tarló magassága kb. 8 cm legyen), hiszen nem szabad földes takarmányt adnunk az állatoknak.

- A rendsodró, bálázó: a lekaszált termés tökéletes kezeléséhez elengedhetetlen.
- És a késes henger: 4-5 évnél idősebb telepítések esetén a gyepnemez megsemmisítésére használjuk.

Rendszeres gondozás

A gyep nem hagyományos szántóföldi kultúra, ám ahhoz, hogy éveken keresztül megbízhatóan szolgálja céljainkat, táplálja állatainkat, gondos gazdára van szüksége. Hogy mit szeretnénk elérni a rendszeres gyepgondozási műveletek elvégzésével?

- A talaj és a növényzet kultúrallapotának fenntartását, a terméscsökkenés és a leromlás megakadályozását.
- A talaj tömörödöttségének megszüntetését.
- A felszíni egyenetlenségek kiküszöbölését.
- A szélsőséges időjárási elemek negatív hatásainak csökkentését.
- A gyepavar eltávolítását.
- A nem kívánatos flóraelemek megjelenésének és túlsúlyra jutásának megakadályozását.

Tisztító kaszálás

A tisztító kaszálás általában is fontos a tudatos, természetszerű gyepgazdálkodásban – a gyomok elleni küzdelemben pedig különös jelentőséggel bír –, ezért azt javasoljuk, hogy évente legalább kétszer végezzük el, de a leromlott, gyomnövényzettel erősen fertőzött területeken minden egyes legeltetést követően célszerű elvégezni, majd rögtön gyepboronával szellőztetni. A kaszát pontosan állítsuk be, hogy ne kerüljön föld a takarmányba. Az első tisztító kaszálást 10 cm-es, a következő kaszálásokat 8 cm-es tarlóval végezzük.

Az első tisztító kaszálásra az adott év első növedékének lelegetését követően kerüljön sor – a legeltetés módszerétől függően többnyire május végén vagy június elején. A második kaszálást legalább az utolsó legeltetést követően végezzük.

Gyepboronálás, fogasolás

Boronával vagy fogással könnyen elsimíthatjuk a kisebb-nagyobb talajegyenetlenségeket, vakondtúrásokat, eltüntethetjük a le nem bomlott trágyalepé-

nyeket és az elszáradt gyezbundát, ezzel átszellőztethetjük a gyeznemezt. A módszer segíti a gyomok féken tartását, lazítja az egész évben állatok és gépek által letaposott talajt, ezáltal élénkíti a talajéletet. Számos jótékony hatása miatt minden évben ősszel is és tavasszal is tanácsos elvégezni, lehetőleg mindig más irányban.

Amennyiben a fogas csak ugrál a gép után, nem jár elég mélyen, nehezekeljük le egy súlyos rönkkel. Ne csak a szármaradványokat szedje össze a gép, hanem a talajt is járja meg, levegőztesse a felszínt! Amennyiben még mindig nem mutatja kellően művelt terület képét, ismételjük meg a műveletet a másik irányból.

▶ Egészséges, fejlett, valamint új telepítésű és felújított – azaz kiváló kultúrállapotú – gyepeken a láncos gyeborona, míg tömörödöttségre hajlamos területeken – és/vagy nagyobb gyeppavar felhalmozódása esetén – a könnyű fogas használata javasolt.

Új telepítést követően, illetve „feketere-művelés” technológiával történő felújítás során e műveleteket a beavatkozást követő egy éven belül – amíg a növényzet kellőképpen meg nem erősödik – ne végezzük.

Gyeplazítás, szellőztetés

Kifejezetten kötött és/vagy tömörödött talajú gyepeken javasoljuk a rétszellőztető kése henger al-

kalmazását, mégpedig ősszel, a gyeppel „beteleltetésekor”, már a vegetáción kívül. Ha tervezünk alapműtrágyát (P, K) kijuttatni, úgy azt ősszel tegyük. Ha úgy látjuk, hogy a művelet nagyon felszaggatja a gyeppfelszínt, szellőztetés után könnyűhengerez-zük végig.

Új telepítéseknél, illetve nem direkt vetéssel történő felújítások esetében 3-4 évig nincs szükség szellőztetésre.

Hengerezés

A természetes, beállt gyepek talajait általában nem kell tömöríteni. Új vagy felújított gyepeken, vagy más okból gyengébb, összefüggő nemeztakarással nem bíró területeken, hó nélküli erős fagyokat követően ugyanakkor szükségessé válhat ez a művelet. Mindig csak nagyon indokolt esetben végezzük el, mert gyakori, illetve nem megfelelő időpontban való alkalmazása főképp nedves, kötött talajokon komoly károkat okoz.

Cikksorozatunk következő részében a gyeppfenntartási műveletek talán legfontosabb elemeivel, a gyomszabályozás és a tápanyag-utánpótlás modern, természetszerű megoldásaival foglalkozunk.

Takács Jánosné, Csirkovics Gyula

Sersia Farm Kft.